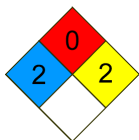

N-Metyliakryyliamidi

Viimeksi päivitetty 11.07.2022

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (ns. CLP-asetuksen) mukaiset varoitusmerkit

CAS-numero

924-42-5

EY-numero (EINECS-numero)

213-103-2

Molekyylikaava

$C_4H_7NO_2$

Synonyymit

englanti: N-methylolacrylamide, N-(hydroxymethyl)acrylamide, N-(hydroxymethyl)-2-propenamamide, N-methanolacrylamide, monomethylolacrylamide

suomi: N-(hydroksimetyyli)akryyliamidi

ruotsi: N-metylolakrylamid

saksa: N-Methylolacrylamid, N-(Hydroxymethyl)acrylamid

lyhenteitä: N-MAM, NMA

1. Aineen ominaisuudet, merkinnät ja käyttö

1.1 Aineen kuvaus

N-Metyliakryyliamidi on valkoista kiteistä ainetta. Sitä myydään sekä jauheena että vesiliuoksina (48-prosenttinen). Vesiliuokset sisältävät akryyliamidia (alle 5 %) ja formaldehydiä (alle 2 % tai alle 0,5 %). *N*-Metyliakryyliamidin vesiliuoksissa käytetään polymeroitumisen estämiseksi inhibiittoria, esimerkiksi kupari-ioneja ja ilmaa.

1.2 Yleisiä fysikaalis-kemiallisia ominaisuuksia

Molekyyli massa	101,1
Suhteellinen tiheys	1,07 (vesi = 1) 20 °C:ssa (vesiliuos)
Sulamispiste	74 - 75 °C -10 °C (vesiliuos)
Kiehumispiste	noin 100 °C (vesiliuos)
Liukoisuus	liukenee hyvin veteen (1 880 g/l 20 °C:ssa), liukenee moniin orgaanisiin liuottimiin
Jakautumiskerroin P (<i>N</i>-oktanoliv/vesi)	log Pow = -1,8 (laskennallinen); ei rasvakuinen
pH	5 - 7 (vesiliuos)
Muuntokertoimet (20 °C:ssa)	1 ppm = 4,57 mg/m ³ 1 mg/m ³ = 0,22 ppm

1.3 Reaktiivisuus

N-Metyliakryyliamidi vesiliuoksessa on hyvin reaktiivista. Vesiliuos on yleensä stabiloitu kupari-ioneilla ja ilmalla. Aine polymeroituu lämmitettäessä ja happojen kanssa. *N*-Metyliakryyliamidin vesiliuos on yhteensopimaton hapettavien ja pelkistävien aineiden, happojen, emästen, kupari-onia saostavien aineiden, vinyylin polymeraation initiaattoreiden, kelatoivien aineiden sekä metallien (raudan, kuparin, alumiinin, sinkin, nikkelin, messingin ja pronssin) kanssa.

1.4 Palo- ja räjähdysvaara

N-Metyliakryyliamidi hajoaa kuumennettaessa muodostaen myrkyllisiä typen oksideja. Aine polymeroituu kiivaasti lämpöä vapauttaen sulaessaan. UV-valo aikaansaa hitaan polymeroitumisen. Kuumentuneen akryyliamidin vesiliuoksen polymeroituminen säiliössä voi aiheuttaa säiliön repeytymisen. Palamistuotteina syntyy erittäin myrkyllistä syaanivetyä, typen oksideja, formaldehydiä ja

ammoniakkia.

1.5 Merkinnät

CLP-asetuksen ((EY) N:o 1272/2008) mukaiset varoitusmerkinnät

Varoitusmerkit

Huomiosana Vaara

Vaaralausekkeet

H340

Saattaa aiheuttaa perimävaurioita (mainitaan altistumisreitti, jos on kiistatta osoitettu, että vaara ei voi aiheutua muiden altistumisreittien kautta).

H350

Saattaa aiheuttaa syöpää (mainitaan altistumisreitti, jos on kiistatta osoitettu, että vaara ei voi aiheutua muiden altistumisreittien kautta).

H372

Vahingoittaa elimiä (tai mainitaan kaikki tiedetyt kohde-elimet) pitkäaikaisessa tai toistuvassa altistumisessa (mainitaan altistumisreitti, jos on kiistatta osoitettu, että vaara ei voi aiheutua muiden altistumisreittien kautta).

Turvalausekkeet

Ennaltaehkäisyyn, pelastustoimenpiteisiin, varastointiin ja jätteiden käsittelyyn liittyvät turvalausekkeet valitaan aineen vaaraluokituksen ja käyttötapojen perusteella.

Kuljetusluokitus ja-merkinnät

N-Metylooliakryyliamidia ei ole mainittu kansainvälisissä tai kansallisissa kuljetusmääräyksissä.

1.6 Raja-arvoja

N-Metylooliakryyliamidille ei ole asetettu työhygieenisiä raja-arvoja Suomessa tai muualla.

1.7 Käyttö

N-Metylooliakryyliamidia käytetään raaka-aineena paperin ja tekstiilien sideaineen ja päällystysaineen valmistuksessa, sekä hartsina lakkojen, filmien ja liima-aineiden valmistuksessa.

2. Terveysvaara

2.1 Välittömät vaikutukset

N-Metylooliakryyliamidi ärsyttää lievästi ihoa ja silmiä. Aine saattaa imeytyä ihon kautta elimistöön. Voimakas altistuminen saattaa aiheuttaa keskushermosto-oireita kuten väsymystä, huimausta ja sekavuutta. Koska *N*-metylooliakryyliamidi hajoaa akryyliamidiksi, katso myös akryyliamidin terveysvaikutukset.

2.2 Toistuvan altistumisen vaikutukset

Toistuva altistuminen *N*-metylooliakryyliamidille voi aiheuttaa samanlaisia raajojen ääreishermostovaurioita kuin akryyliamidille altistuminen. Oireina ovat puutumisen, pistely ja heikkous käsissä ja jaloissa. Keskushermoston varioituminen aiheuttaa horjuvaa käyntiä, väsymystä, vapinaa, huimausta ja sekavuutta. Ihovaikutuksia ovat punoitus, rakkuloiden muodostuminen ja ihon kuoriutuminen etenkin käsissä ja jaloissa. Toistuva ihoaltistus voi aiheuttaa allergista ihottumaa.

N-Metylooliakryyliamidi ei ollut mutageenistä bakteerikokeissa, mutta nisäkässoluilla tehdyissä kokeissa se aiheutti kromosomivaurioita (kromosomiaberraatioita ja sisarkromatidivaihdoksia). Se aiheutti keuhko- ja maksakasvaimia hiirissä. Kansainvälinen syöväntutkimuslaitos (IARC) on vuonna 1994 arvioinut aineen kuuluvan ryhmään 3 eli aineen syöpävaarallisuus ei ole luokiteltavissa.

3. Vaikutukset ympäristöön

N-Metyliakryyliamidin hajoamisesta ilmassa ei ole tietoja saatavilla, mutta todennäköisesti se käyttäytyy ilmassa akryyliamidin kaltaisesti. Akryyliamidi hajoaa hydroksyyliiradikaalien vaikutuksesta ja sen määrä puoliintuu noin kuudessa tunnissa. Ilmasta *N*-metyliakryyliamidi voi huuhtoutua sateen mukana maahan.

N-Metyliakryyliamidi on hyvin vesiliukoista (1 880 g/l 20 ° C:ssa), joten se todennäköisesti kulkeutuu helposti maaperässä. Korkeassa ja matalassa pH:ssa aine hajoaa akryyliamidiksi ja formaldehydiksi. Aineen hajoamisnopeudesta maaperässä ei ole saatavilla tietoja, mutta todennäköisesti se hajoaa muutamien viikkojen sisällä aerobisissa olosuhteissa. Kulkeutuvuutensa takia se voi kuitenkin joutua sellaisiin olosuhteisiin, jossa hajoamista ei tapahdu.

N-Metyliakryyliamidi on veteen hyvin liukenevaa, joten haihtuminen pintavedestä on epätodennäköistä. *N*-Metyliakryyliamidin vesiliuoksen (inhibiittorilla käsitelty) hajoamisesta on saatavilla vain yksi tutkimustulos, jonka perusteella se ei ole biologisesti nopeasti hajoavaa (BOD 52 %/28 vrk). *N*-Metyliakryyliamidin hajoamista voidaan arvioida myös akryyliamidin hajoamistutkimusten perusteella. Akryyliamidi on biologisesti nopeasti hajoavaa vedessä, mikäli pitoisuus pysyy alhaisena (< 2 mg/l). Suuremmissa pitoisuuksissa se on myrkyllistä hajottajamikroobeille ja tällöin hajoaminen on hyvin hidasta tai sitä ei tapahdu lainkaan. *N*-Metyliakryyliamidin vesiliuoksen myrkyllisyydestä vesielioille on saatavilla vain yksi tutkimustulos. LC50 arvoksi kalalle on saatu 890 mg/l (96 h). *N*-Metyliakryyliamidin vesieliömyrkyllisyyttä voidaan arvioida myös akryyliamidin myrkyllisyystutkimusten perusteella. Akryyliamidin on todettu olevan haitallista vesielioille. Sen alhaisimmat vesieliömyrkyllisyystulokset on saatu vesikirpulla (EC50-arvo 98 mg/l/48 h).

N-metyliakryyliamidin ei ole todettu kertyvän ravintoverkkoon.

Ympäristövaarallisuuden arvioimiseksi luotettavasti ei *N*-metyliakryyliamidista ole olemassa riittävästi tutkimustietoja.

4. Toiminta onnettomuustilanteissa

Palo- ja pelastushenkilöstö: TOKEVA Ohje T 6.1 a (Myrkylliset aineet)

N-Metyliakryyliamidin palaessa varmista oma turvallisuutesi ennen kuin ryhdyt pelastustoimiin: käytä henkilönsuojaimia äläkä pelasta yksin.

4.1 Palo ja räjähdys

Tyhjennä vaara-alue ihmisistä ja estä alueelle pääsy. Pysy tuulen yläpuolella. Siirrä säiliöt vaara-alueelta. Säiliöitä, joita ei voi siirtää turvallisesti, jäähdytetään vedellä. Patoa sammutusvesi myöhempää käsittelyä varten.

Palavan *N*-metyliakryyliamidin sammutukseen voidaan käyttää vesisuihkua, hiilidioksidia ja jauhetta.

Käytä henkilönsuojaimina paloasua ja paineilmahengityslaitetta myrkyllisten palamistuotteiden varalta.

4.2 Vuoto ja valuma

Vaara-alueen arviointi

Eristä vuotaneen aineen välitön ympäristö.

Torjunta ja suojautuminen

Sulje vuoto, jos sen voi tehdä turvallisesti. Älä koske vuotavaan aineeseen. Rajoita vaara-alueelle pääsyä.

Käytä henkilönsuojaimina paloasua ja paineilmahengityslaitetta. Käytä roiske- tai nestetiivistä kemikaalisuojapukua ja kasvosuojainta, jos on vaara joutua kosketuksiin *N*-metyliakryyliamidin vesiliuoksen kanssa.

Alueen puhdistaminen

Pienet määrät *N*-metyliakryyliamidin vesiliuosta imeytetään hiekkaan tai tehokkaampaan kaupalliseen imeytysaineeseen ja kerätään kannellisiin, merkittyihin astioihin myöhempää käsittelyä varten. Jos pieni määrä kiteistä ainetta on kaatunut pöydälle tai muulle pinnalle, aine tulee kostuttaa vedellä, imeyttää imeytysaineeseen ja kerätä kannelliseen, merkittyyn astiaan. Vuotanut liuos padotaan ja kerätään talteen. Maaperään imeytynyt *N*-metyliakryyliamidi voidaan kaivaa pois ja toimittaa asianmukaiseen käsittelyyn. Saastuneet rakenteet ja pinnat huuhdellaan runsaalla vedellä ja pesuvesi toimitetaan asianmukaiseen käsittelyyn.

4.3 Ensiapu

Hengitysteitse tapahtunut altistuminen

Siirrä *N*-metyliakryyliamidin palamistuotteille altistunut henkilö raittiiseen ilmaan. Jos potilaalla on hengitysvaikeuksia, anna tekohengitystä, joka on tehokkainta palkeella. Jos mahdollista, anna hapetta. Toimita potilas ensiapuasemalle lääkärin tutkimusta varten.

Roiskeet silmään

Huuhtelee silmää runsaalla juoksevalla vedellä 10 minuuttia silmäluomia auki pitäen (poista piilolinssit, mikäli mahdollista). Estä huuhteluveden valuminen puhtaaseen silmään. Jos ärsytystä esiintyy huuhtelun jälkeen, ota yhteys lääkäriin.

Ihokosketus

Huuhtelee altistunut alue runsaalla juoksevalla vedellä ja riisu likaantunut vaatetus. Jatka ihon huuhtelua 10 minuuttia ja pese saippualla. Jos ärsytystä tai muita oireita esiintyy huuhtelun jälkeen, ota yhteys lääkäriin.

Suun kautta tapahtunut altistuminen

Jos *N*-metyliakryyliamidia on nielty eikä potilas ole tajuton tai kouristeleva, auta potilasta huuhtomaan suunsa ja anna veteen lietettyä lääkehiiltä (30 - 100 g). Tajuissaan olevaa potilasta voi koettaa oksettaa. Toimita potilas välittömästi ensiapuasemalle lääkärin tutkimusta varten.

Lisäohjeita saa tarvittaessa yleisestä hätänumerosta puh. 112 ja Myrkytystietokeskuksesta puh. 09-471 977.

4.4 Lääkärin antama hoito

Hoito on oireenmukaista. *N*-Metyliakryyliamidille altistuneiden potilaiden hoidossa on varauduttava vaikutusten ilmaantumiseen viivästyneinä.

4.5 Jätteiden käsittely

N-Metyliakryyliamidia sisältävä jäte luokitellaan pitoisuudesta riippuen joko vaaralliseksi jätteeksi (ongelmajäte) tai jätteeksi. Ota yhteys kunnan kemikaalivalvontaviranomaiseen.

5. Käsittely ja varastointi

Estä *N*-metyliakryyliamidin pölyäminen tai höyryn ja pisaroiden pääsy työpaikan ilmaan. Käytä suojakäsineitä, suojalaseja ja suojavaatetusta. Erittäin hyvä suojamateriaali on Tychem[®] Responder[®] (kts. myös akryyliamidille sopivat suojamateriaalit). Käytä hengityksensuojainta (suodatin A) tarvittaessa. Laboratoriotyössä käytä vetokaappia.

Huolehdi tehokkaasta tuuletuksesta. Työpisteen läheisyydessä on oltava hätäsuihku ja silmienhuuhtelupaikka.

Varastoi aine viileässä, kuivassa, hyvin tuuletetussa ja auringonvalolta suojatussa paikassa. Varastoi erillään syttymis- ja lämmönlähteistä, hapoista, emäksistä ja muista akryyliamidin kanssa yhteensopimattomista aineista (katso aineet kohdasta 1.3). Liuos varastoidaan säiliöissä (ruostumaton teräs tai teflon), joissa on tuuletus. Tällä taataan riittävä liuenteen hapen määrä pitämään polymeeraatioinhibiittori toimintakykyisenä. *N*-Metyliakryyliamidin vesiliuokset tulee säilyttää 7 - 27 °C:ssa ja liuosten pH:ssa 5,5 - 7,0 inhibiittorien toimimiseksi. Tarkkaile mahdollisia vuotoja.

N-Metyliakryyliamidin käsittelyä ja varastointia koskevat valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015) ja valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012).

6. Kuljetusmääräyksiä

N-Metyliakryyliamidille ei ole olemassa kuljetusluokitusta.

7. Kirjallisuus

European Union Risk Assessment Report Acrylamide. United Kingdom, 2002.

Forsberg K & Mansdorf SZ. Quick selection guide to chemical protective clothing. 5th ed. John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2007.

HSDB (Hazardous substances data bank). National Library of Medicine, Bethesda, Maryland, Micromedex, Inc. Englewood, Colorado.

IARC Monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans. Vol. 60, Some industrial chemicals, 1994, p. 435-443.

Käyttöturvallisuustiedote. CYLINK NMA-LF-monomeeri. Alankomaat: Cytec Industries B.V., 10.9.1999.

Käyttöturvallisuustiedote. CYLINK NMA-monomeeri, 48 % vesipitoinen, inhibiittorilla käsitelty. Alankomaat: Cytec Industries B.V., 10.9.1999.

Lewis RJ Sr. Sax. s dangerous properties of industrial materials. 9th ed. New York: Van Nostrand Reinhold, 1996.

LOGKOW. Octanol-water partition coefficient program. Syracuse Research Corporation. Chemical Hazard Assessment Division. Environmental Chemistry Center, 1994.

Lühr H-P, Grunder H, Stein D, Körkemeyer K, Borchardt B. Produkte und Verfahren zur Sanierung von Abwasserkanälen unter besonderer Berücksichtigung acrylamidhaltiger Abdichtungsmörtel. Dortmund/Berlin: Schriftenreihe der Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin, Forschung Fb 779, 1997.

Richardson, ML & Gangolli S eds. The dictionary of substances and their effects. Vol. 6. Cambridge: Royal Society of Chemistry, 1994.

Sihvonen K. Akryyliamidi aiheutti ympäristö- ja terveystongelmia. Kansanterveys 1998; 1:11-12.

US National Toxicology Program. Toxicology and Carcinogenesis Studies of *N*-Methylolacrylamide (CAS No. 924-42-5) in F344/N Rats and B6C3F1 Mice (Gavage Studies). Technical Report Series No. 352; NIH Publ. NO. 89-2807, Research Triangle Park, NC, 1989.

Tämä turvallisuusohje on tehty Työsuojelurahaston tuella.